Ост-Індська компанія і торгівля з Китаєм

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

Компанія між торгівлею та імперією

Англійська Ост-Індська компанія, заснована за хартією 1600 року, на початку XIX століття була гібридом без аналогів: акціонерним товариством, чиї акціонери збиралися в Лондоні, і водночас суверенною владою, що правила значною частиною Індійського субконтиненту за допомогою власних армій і цивільної служби. Її службовці були одночасно купцями, адміністраторами і дипломатами, а їхні рішення визначали комерційний розрахунок, стратегічні інтереси британської держави та амбіції її урядовців в Азії.[1]

Парламент наглядав за компанією через періодичне поновлення її хартії. Закон про хартію 1813 року скасував торговельну монополію компанії в Індії, за винятком торгівлі чаєм і опієм та торгівлі з Китаєм.[2] Від 1813 року приватні британські купці могли вільно торгувати з Індією, тоді як

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

торгівля з Китаєм залишалася винятковою сферою компанії до наступного поновлення хартії Законом про управління Індією 1833 року.[3] Сінгапур заснували в проміжку між цими двома законами, коли торгівля з Китаєм була найціннішим бізнесом компанії та об'єктом дедалі сильнішого тиску з боку приватних купців.

Торгівля з Китаєм і чайна монополія

У центрі торгівлі з Китаєм стояв чай. Оскільки британський попит на китайський чай упродовж XVIII століття зростав, закупівлі компанії в Кантоні стали головним джерелом її прибутків і доходів британської держави, яка оподатковувала чай після його прибуття. Китайська влада обмежила зовнішню торгівлю Кантоном і гільдією ліцензованих купців, так званими гонськими купцями (Hong merchants), у яких іноземці мусили купувати за срібло.[4]

Шлях з Індії до Кантона пролягав через Малаккську та Сінгапурську протоки. Кораблям, що йшли з Калькутти, Мадраса чи Бомбея до Китаю, потрібні були порти, де можна сховатися від штормів, поповнити запаси води і провізії та дочекатися мусону. Компанії належав Пенанг, заснований 1786 року. 1818 року вона ще розраховувала утримати Малакку та Яву, які зайняла під час Наполеонівських воєн. Повернення цих територій Нідерландам за мирним врегулюванням залишило південний вихід із протоки під голландським впливом.[5]

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Приватні торговці, опій і проблема срібла

Компанія розв'язала проблему срібла в торгівлі з Китаєм у спосіб, що на століття визначив економіку Південно-Східної Азії. Приватні британські та індійські купці, так звані country traders, возили індійські товари до Китаю та портів архіпелагу — передусім бавовну та опій, виробництво якого в Бенгалії контролювала компанія. Срібло, яке ці торговці заробляли в Китаї, вони вносили до скарбниці компанії в Кантоні в обмін на переказні векселі, що підлягали оплаті в Лондоні чи Індії. Потім компанія купувала за це срібло чай.[6]

Цей механізм заслуговує на увагу, бо в основних рисах описує фінансову систему. Товари рухалися в одному напрямку, срібло — в іншому, а переказні векселі — в третьому. Купці в Калькутті, Кантоні, Лондоні та портах протоки кредитували одне одного на підставі цих векселів і знання про репутацію одне одного. Порти на цьому шляху були не лише місцями торгівлі, а й вузлами кредитної мережі. Сінгапур увійшов до цієї мережі від моменту свого заснування. З неї виросли його торговельні агентські доми (agency houses), про які йдеться в частині B.

Торгівля опієм була водночас моральною і правовою тінню цієї системи. Оскільки китайська влада забороняла ввезення опію, торгівля трималася на контрабанді та підкупі урядовців. У портах протоки опій був легальним і оподатковувався. Дохід від його продажу став, як показано нижче, однією з опор державних фінансів Сінгапуру. Зв'язок між зростанням порту і торгівлею, яку засудили наступні покоління, є частиною історії фінансового центру і розглядається в частині B.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Стратегічна проблема 1818 року

1818 року урядовці компанії в Азії зіткнулися зі стратегічною проблемою. Повернення Малакки та Яви голландцям загрожувало дати Нідерландам контроль над обома проходами між Індійським океаном і Південно-Китайським морем — Малаккською та Зондською протоками. У Ріау 1784 року голландці показали, що готові нав'язувати свій контроль силою. До того ж їхня система монополій і мит була ворожою до британської приватної торгівлі. Пенанг лежав надто далеко на півночі, щоб захищати південний шлях.

1818 року генерал-губернатора Індії лорда Гастінгса переконали профінансувати експедицію для заснування нової британської бази в регіоні за умови, що вона не налаштує голландців вороже.[7] Мандат був обережним. Компанія хотіла мати станцію на південному шляху без конфлікту з Нідерландами, дружбу яких Британія цінувала в Європі після Наполеонівських воєн. Напруга між цими двома цілями — база, яка послабить голландський контроль, але здобута без провокування голландців, — визначила заснування і дипломатичний спір, що за ним настав.

Примітки

1. Про подвійний характер Ост-Індської компанії як комерційного підприємства і територіальної влади на початку XIX століття див. Philip Lawson, *The East India Company: A History*, Лондон, Longman, 1993, та H.V. Bowen, *The Business of Empire: The East India Company and Imperial Britain, 1756–1833*, Кембридж, Cambridge University Press, 2006. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

2. Wikipedia, “Charter Act of 1813” (дата звернення: вересень 2026 р.): “the Company’s commercial monopoly was ended, except for the tea and opium trade and the trade with China”. ↩
3. Wikipedia, “Charter Act of 1813” (дата звернення: вересень 2026 р.): наступного разу хартію поновив Government of India Act 1833. ↩
4. Про кантонську систему, гонських купців і проблему срібла в торгівлі з Китаєм див. Paul A. Van Dyke, *The Canton Trade: Life and Enterprise on the China Coast, 1700–1845*, Гонконг, Hong Kong University Press, 2005. ↩
5. Яву повернули Нідерландам 1816 року, Малакку — у вересні 1818 року; див. Wikipedia, “William Farquhar” (дата звернення: вересень 2026 р.), про повернення голландців до Малакки у вересні 1818 року. ↩
6. Про трикутну торгівлю між Індією, Китаєм і Британією та роль опію і переказних векселів див. Michael Greenberg, *British Trade and the Opening of China 1800–42*, Кембридж, Cambridge University Press, 1951. ↩
7. Wikipedia, “Founding years of modern Singapore” (дата звернення: вересень 2026 р.): 1818 року Гастінгса переконали “fund an expedition to establish a new British base in the region, but with the proviso that it should not antagonise the Dutch”. ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.